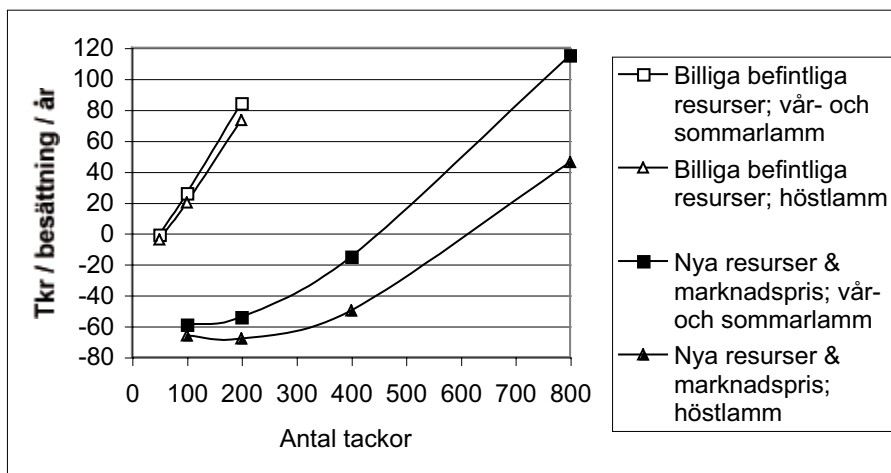

Varför finns det så få stora fårbesättningar? De kan ju bli lönsamma!

Den svenska lammköttproduktionen har ökat under senare år medan produktion av mjölk, nöt- och griskött minskat. Men trots lammproduktionens positiva utveckling är den fortfarande liten.

Samband mellan besättningsstorlek och intäkter minus kostnader. Vid billiga befintliga resurser finns lämpliga byggnader, stängsel och maskiner utan lönsam alternativ användning samtidigt som brukaren endast kräver 100 kr/timme för sitt arbete och 2 % real ränta på sitt kapital. Vid nya resurser & marknadspris fordras investeringar i nya byggnader, stängsel och maskiner samtidigt som kravet på arbets- och kapitalersättning är 170 kr/timme respektive 5 %.

Lamm- och fårkött utgör knappt 1 % av Sveriges totala köttproduktion och endast 40 % av det lamm- och fårkött som konsumeras i Sverige har producerats inom landet. Dessutom är fårbesättningarna till övervägande delen fortfarande mycket småskaliga.

Närmare hälften av fåren finns i besättningar med mindre än 50 tackor och baggar och endast 6 % finns i besättningar med 400 eller flera. Mätt i antalet besättningar dominerar de små ännu mera. 85 % av be-

sättningarna har mindre än 50 tackor och baggar och endast 0,4 % har 400 eller flera. Jämfört med mjölk- och grisköttproduktionen har storleksrationaliseringen varit mycket långsam inom lammproduktionen.

De många små besättningarna kan förklaras av att de kan skötas med billiga resurser såsom befintliga byggnader och eget arbete med små lönekrav. Med billiga befintliga resurser kan dessutom mindre fårbesättningar ge ett visst ekonomiskt överskott. För stora växande besättningar krävs däremot nya resurser anskaffade till

marknadspris. För full kostnadstäckning (intäkter = kostnader) och vinst (intäkter > kostnader) fordras då mycket stora besättningar enligt figuren.

Figuren avser kombinerad vår- och sommarlammproduktion med finull/dorsettackor betäckta med texelbaggar samt höstlammproduktion med gotlandsfår. Kalkylerna bygger på 2006 års priser. Den kraftiga prisökningen på kraftfoder under hösten år 2007 försämrar lönsamheten särskilt vid vårlammproduktion med stor kraftfoderåtgång, såvida inte lammpriserna ökar betydligt eller kraftfoderpriserna faller tillbaka mot tidigare nivå. Lönsamheten på den enskilda gården kan avvika betydligt från kurvorna beroende på bl a biologiska produktionsresultat och miljöersättningar.

Få stora besättningar

Figuren antyder att besättningar med cirka 500 eller flera tackor kan ge full täckning av alla kostnader inklusive marknadsmässig lön och kanske till och med vinst. I bygder med höga kompensationsbidrag, men ändå relativt goda produktionsförutsättningar, förskjuts kurvorna uppåt varför man där kan få full kostnadstäckning vid t ex 300 tackor. Varför finns då så ytterst få stora fårbesättningar när de kan bli lönsamma?

En tänkbar orsak kan vara att lönsamheten i stora besättningar inte är så god som kalkylerna antyder. Det kan finnas storleksnackdelar som antas vara försumbara i kalkylen men som kan vara betydande i praktiken. Sådana nackdelar, och möjligheterna

Närmare hälften av fåren i Sverige finns i besättningar med färre än 50 tackor. Endast 6 % av fåren finns i besättningar med 400 tackor eller fler. Foto: Lollo Sörelius.

att bemästra dem har kartlagts vid intervjuer med 20 lammproducenter som byggt upp stora besättningar. Även några rådgivare har intervjuats.

Dyra livdjur, smitta med inköpta djur och intäktsbortfall innan man nått fullt djurantal i en ny byggnad är exempel på tillväxtuppföringar. Ett sätt att minska dessa är att bygga upp en så stor besättning som möjligt med egen rekrytering i befintlig byggnad och först därefter investera i ny byggnad. Sedan fortsätter man att utöka besättningen så snabbt som möjligt med egen rekrytering. En sådan start parallellt med annat inkomstbringande arbete minskar också riskerna och ger värdefull erfarenhet inför den fortsatta tillväxten. Det senare är särskilt viktigt för personer utan tidigare erfarenhet av animalieproduktion.

Bestående tillväxthinder och storlek-snackdelar som framkom i intervjuerna var brist på billig tillgänglig mark, stor arbetsbelastning vid lamningen och fårens bristande förmåga att bära kostnader för nyinvesteringar. Den sista iakttagelsen bekräftar slutsatsen från figuren att lönsamheten kan försämrans om man går från t ex 100 tackor skötta med billiga befintliga resurser till t ex

300 tackor med nya resurser anskaffade till marknadspris.

Marktillgång

Tillgång på mark där annan användning har svag eller ingen lönsamhet förutsätts i kalkylerna bakom figuren. Brist på sådan mark i gårdens närhet försvårar eller omöjliggör utbyggnad av stora lönsamma besättningar. Ett sätt att lösa detta problem kan vara att köpa eller själv odla vinterfoder på något annat ställe där det finns billig mark och möjligheter att odla billigt foder. Man kan också transportera fären till sådana ställen under betessäsongen. Stora rationella besättningar kan betala kostnaderna för lastbilstransporter av foder eller djur åtskilliga mil. I slättbygder finns bättre tillgång på mark i närheten. Men här har marken kanske för hög alternativkostnad, åtminstone om nuvarande höga spannmålspriser består eller energigrödor blir lönsamma.

I riktigt stora besättningar finns ekonomiska förutsättningar att vara två eller flera under lamningen vilket minskar den enskildes arbetsbelastning och möjliggör kontinuerlig tillsyn och därmed god djurvård och låg lammdödlighet.

Karl-Ivar Kumm

Det gäller att noggrant analysera vilka fördelar och nackdelar det för med sig att utöka sin produktion. Foto: Emma Andersson.

Karl-Ivar Kumm är docent i lantbruksekonomi och arbetar vid institutionen för husdjurens miljö och hälsa vid SLU i Skara. Under senare år har han främst arbetat med nötköttproduktion där han genom forskning och föredrag försökt bidra till större ekonomisk och miljömässig hållbarhet. I föreliggande artikel redovisas resultaten från ett fårprojekt som finansierats av Stiftelsen Lantbruksforskning. Karl-Ivar står till förfogande för lokalavdelningar, kurser och studiecirkel som föredragshållare. Förhoppningsvis blir det mer verksamhet på fårsidan i fortsättningen.

Flexibel utfodring

passar alla typer av foderbord!

KL-truck standard

- Midjestyrd
- Mitsubishi dieselmotor
- 9 modeller upp till 4,5 m³
- Ströaggregat kan enkelt monteras
- Flakväxelsystem med möjlighet att kombinera standard- och rundbalsflak på samma undervagn

KL-truck rundbal

Med KL-trucks självlastande rundbalsmaskin kan du enkelt och smidigt lasta och rulla ut en rundbal, utan att behöva starta upp en traktor.

Jonas Johansson
Cor i Centrum AB
Tel 044-21 21 27
Mobil 0709-11 66 11
(även kväll & helg)

www.medialkompanier.com

Vi har produkterna till dina får

EDEL FÄRFODER
EDEL LAMMFODER
HARMONI U4 FÅR & LAMMFODER, 100 % KRAV
LAMMEXTRA svensk lammnäring
CRYSTALYX grovfoderbooster/energifoderblock
ORGANYX godkänd för KRAV-certifierad produktion
JERMIN SAU/FÅR MINERAL med & utan koppar
JERMIN SLIKK FÅR mineralbalja med & utan koppar
E-VITOL E-vitamin med selen
ACTEONA ENERGY
ELEKTROLYT SUR & SYRLIG
DIANTI elektrolyt
PROVITON vomstimulans
BETFOR & MELASS
KNZ SALT
ZINKSULFAT

SPANEX

Tfn: 0521-26 20 50

Se våra återförsäljare:

www.spannex.se